

La lleuda de Cervera (segle xv)

PRIM BERTRAN I ROIGÉ

Tot treballant en el fons arxivístic del Reial Patrimoni (secció de Batllia General), durant l'any 1974 vaig topar-me amb un interessant document econòmic que, quasi deu anys després d'haver-lo transcrit i d'estar esperant l'oportunitat d'edició, he cregut adient presentar-lo com a col·laboració en la prestigiosa «Miscel·lània Cerverina» que amb tant d'encert ofereix el Centre Comarcal de Cultura de Cervera.

Es tracta del document n.º 32, del volum 1, classe 2.ª, Bb, de l'esmentat fons, conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Com hom veurà, correspon a la lleuda de Cervera, aplicada també a altres poblacions del redòs, concretament Granyena, Montmaneu, la Panadella, Fluvià, Guissona, Vinaixa, Senant, Guimerà, Montcortès i Savallà [1].*

Es podria considerar la nostra lleuda com a inclosa dintre del gran grup de les denominades de «nusos de comunicació»,¹ car Cervera és situada en un punt privilegiat de la via transversal que comunica la capital del Principat amb Aragó i Castella, i també en la zona que lliga la «via francigena» amb la Catalunya

1. GUAL CAMARENA, Miguel: *Aranceles de la Corona de Aragón en el s. XIII*, «Actas VI Congreso Historia Corona de Aragón», Madrid, 1959, pàg. 213.

* Les xifres entre claudàtors, [1], etc., es refereixen a les xifres marginals de l'apèndix documental (pàg. 59-63).

Nova. Cervera comptà, a més, amb un dels mercats primicers de Catalunya (1136)² i també amb una important fira que almenys pot datar-se de principis del segle XIV (1301).³

Així, doncs, no és estrany que un lloc com la capital de la Segarra, que sempre ha estat de senyoriu reial, fos el mateix sobirà qui en tot moment protegís la seva activitat mercantil i industrial, bo i aprofitant aquella mateixa vitalitat econòmica per a augmentar els ingressos del fisc, mitjançant l'antiquíssim impost de la lleuda, o dret d'entrada, pagat per les mercaderies que s'havien de vendre en el seu nucli urbà, amb el ben entès que aquesta imposició s'expressa en el tarifari aprovat pel Rei, de forma singularitzada, per cada unitat dels productes.⁴ L'exacció podia fer-se sobre les mercaderies que entraven quotidianament, o bé al mercat setmanal o a la fira [55-61], encara que per la mena de productes relacionats, sembla més pròpia del mercat setmanal [6, 22], o de la fira anyal [9, 13, 15, 17, 61]. Tot i existir una regulació casuística de les taxes, pròpia de lleudes i aranzels, en algun cas es deixa un cert marge de llibertat al lleuder a l'hora d'escollir la forma del gravamen, ja sigui en diners o en espècies. [14].

Donat que era una tributació a favor del monarca, i considerada com una font d'ingressos ordinària, el batlle local devia ser, en un principi, l'encarregat de la seva recaptació, ell directament, o amb l'ajut d'uns lleuders específics. Al final del seu exercici forçosament n'havia de donar compte al batlle general de Catalunya.⁵ Tanmateix sabem que la noblesa i la clerecia eren, en principi, exempts de pagar aquest impost,⁶ malgrat que alguna vegada, com és el nostre cas, se'ls exigeix, tot i fer-los un tracte especial [53]. També n'eren lliures alguns ciutadans, com els de Lleida o els mateixos de Cervera,⁷ tal i com s'especifica diverses

2. VILA VALENTÍ, J.: *El món rural a Catalunya*, Barcelona, Ed. Curial, 1973, pàg. 46.

3. GUAL CAMARENA, Miguel: *La feria de Cervera y sus privilegios (siglo XIV)*, «Miscelánea Martínez Ferrando», ANABA, Madrid, 1968, pàg. 187.

DURAN I SANPERE, A.: *Llibre de Cervera*, Barcelona, Ed. Curial, 1977, pàg. 435.

4. CONDE, Rafael: *La lleuda de la Seu d'Urgell (s. XV-XVI)*, «Urgellia», IV (1981), pàg. 335.

VILA VALENTÍ, J.: *op. cit.*, pàg. 50.

5. KLÜPFEL, L.: *El règim de la confederació catalano-aragonesa a finals del segle XIII*, «Revista jurídica de Catalunya», XXXV (1929), cap. III, pàgs. 298 i 311-312.

6. *Ibid.*, XXXVI (1930), cap. V, pàgs. 106-107.

7. Jaume II eximí de lleuda i altres tributs els habitants de Cervera per tot el seu territori, llevat de Tortosa (1307). A. H. C., pergamins, arm. II, calaix 9, núm. 123.

vegades en el mateix text [29, 54, 61]. Algunes persones eren subjectes a tracte especial en la «lleuda dels còps», o dels productes agrícoles, concretament els habitants de Vilagrassa, o els vassalls de l'Orde Militar de Sant Joan de Jerusalem [54], als quals se'ls féu una reducció del 50 %. I encara, especifiquen que, contra els privilegis generals, els vassalls dels monestirs cistercencs de Poblet, Vallbona i el Pedregal, no sofriran cap tipus de descompte.

El sistema de percepció directa de les lleudes i altres rendes tendí a substituir-se, des de la darrerria del segle XIII, pel d'arrendament anual mitjançant subhasta pública. Les lleudes, com altres tributs, eren comprades per burgesos, jueus, oficials reials, i àdhuc algun noble.⁸ La referència més antiga que he trobat de l'arrendament de la lleuda de Cervera (no sé si podia ésser exactament la mateixa que publico), és de l'any 1344, any en el qual Pere el Cerimoniós vengué a un conegut jueu de Tàrrega, Mossè Naçan, les lleudes i els drets de lleuda de Cervera i Vinaixa per 1.000 sous barcelonesos, drets amb els que es gravaven els jueus.⁹

El sistema d'arrendament d'aquest tribut concret no va ser abandonat al llarg de la Baixa Edat Mitjana. Els comptes dels batlles generals del Principat del segle xv, el presenten sempre venut juntament amb la «part del delme, censal e altres rendes e drets».¹⁰ A part, s'arrendaven també aquests drets reials:

- a) El pes reial,
- b) El dret de carabassa o de mesuratge d'oli,
- c) El censal menut,
- d) El delme, i
- e) Els «bants que els pahers de Cervera, per concessió o privilegi reyal imposen en les honors e possessions del terme de Cervera».¹¹

8. ARAGÓ, A. M. - SÁNCHEZ, M.: *La fiscalitat reial*, «Història de Catalunya», Barcelona, Ed. Salvat, 1979, vol. 2, pàg. 237.

9. A.C.A.: Cancelleria, reg. 991, fol. 191v, 192r.

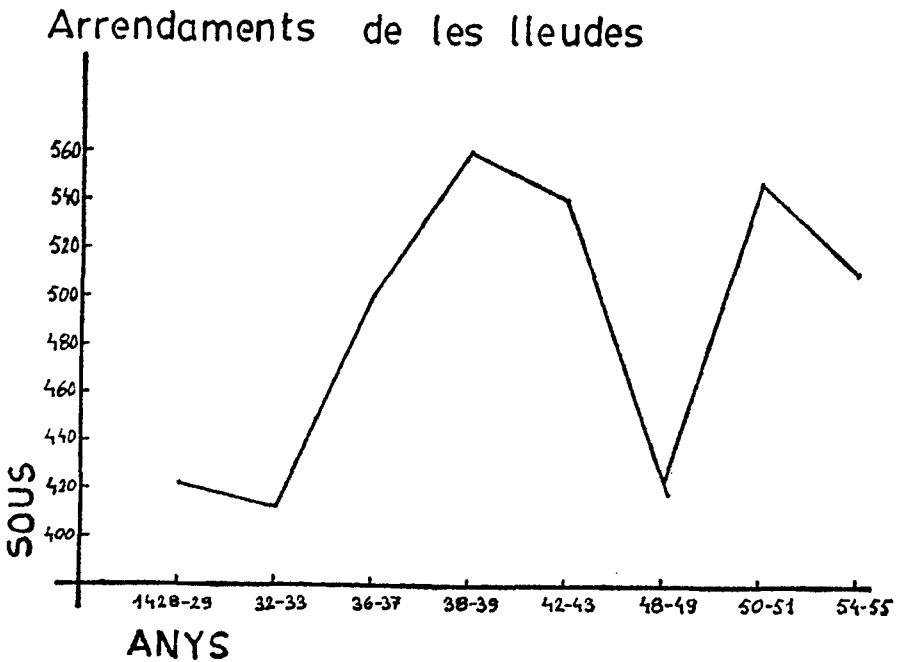
A.C.A.: Reial Patrimoni, Batllia General, Classe 4,* vol. 4, fol. 30v.

Sobre aquest personatge *vid.* BAER, Fritz: *Die juden im christlichen Spanien*, I, *Aragonien und Navarra*, Berlin, 1929, doc. 221, pàgs. 306-307.

10. *Vid.* per ex. A.C.A.: Batllia General, classe 8, A, vol. 6, s.f. També vol. 8, fol. 109.

11. *Vid.* per ex. A.C.A.: Batllia General, classe 8, A, vol. 7, s.f.

El fet que els assentaments de les percepcions per aquests tributs no vinguin individualitzats en els comptes, és a dir, que no s'hi especifiquin singularment les rendes concretes de les lleudes, no m'ha permès realitzar l'estudi de la seva valoració al llarg del segle xv, segle que, al meu parer, correspon a la redacció de la lleuda transcrita. No obstant això, a títol orientatiu, incloc la gràfica dels diferents tributs esmentats i que comprenen el de l'arrendament de la lleuda entre d'altres; quedi, però, ben clar, que no forçosament han de reflectir l'oscil·lació i variació de l'activitat mercantil ja que hi entra en joc la proporció, ara com ara desconeguda, en què hi intervenia l'arrendament concret de les lleudes, dintre del grup dels drets reials de Cervera.

Vull fer denotar que la gràfica només abasta el període comprès entre 1428-1455, amb grups de dos anys, i amb diversos buits entremig, ja que no hi ha els volums corresponents dels comptes del batlle general de Catalunya. A partir del 1463, s'in-

dica sempre que no es cullen els tributs a causa de la guerra civil.¹²

Els arrendadors són sempre gent de Cervera, en nombre divers, els quals realitzen el contracte pel període de 2 anys, que comença sempre l'1 de gener. Heus ací la relació dels arrendadors:

1428-29:
Joan Gargallà, barber¹³

1432-33:
Andreu Llaurador¹⁴

1436-37:
Pere Roig, mercader¹⁵

1438-39:
Antoni Figuera, mercader
Joan Sagarra, sabater
Joan Teixidor
Arnau Mulet¹⁶

1442-43:
P. de Torremorell
Cebrià Font, barber
altres habitants de la vila¹⁷

1448-49:
Ramon Esteve, mercader
Jaume Boix, mercader
Lluís Roqueta, burgès
Antoni Seguda, tender¹⁸

1450-51:
Lluís Roqueta, mercader
Ramon Esteve, mercader
Jaume Boix, mercader
Pere Plegamans, paraire¹⁹

1454-55:
Jaume Ponç, sastre
Joan Ponç, notari
i altres.²⁰

Convé deixar ben clar, també, que el fet que l'arrendament sigui sempre traduït a unitats monetàries fixes (això és, lliures, sous i diners, deixant de banda la moneda metàl·lica amb què de fet podia fer-se el pagament), dona un ampli marge de proporcionalitat als arrendaments realitzats durant la primera meitat del segle xv, de tal manera que podem remarcar una pujada important del tribut (també de l'activitat mercantil a la ciutat ?) entre 1436-1442, dates que corresponen perfectament amb el període que Pierre Vilar ha qualificat de «tendència alcista», en el

12. *Ibid.*, vol. 2, fol. 102v.

13. *Ibid.*, vol. 6, s. fol.

14. *Ibid.*, vol. 7, fol. 82r.

15. *Ibid.*, vol. 8, fol. 109v.

16. *Ibid.*, vol. 10, s. fol.

17. *Ibid.*, vol. 13, fol. 93v.

18. *Ibid.*, vol. 15, s. fol.

19. *Ibid.*, vol. 18, fol. 125v.

20. *Ibid.*, vol. 21, fol. 143v.

que s'observa a tot Catalunya un alt nivell d'activitat comercial,²¹ al què, com és deduïble, no és aliena la ciutat de Cervera. Igualment és observable la fase depressiva, que a Cervera detectem també al 1448-49, caracteritzada per la caiguda del gran comerç a nivell del Principat i la forta reducció d'entrades de productes procedents de Flandes, Berberia, Romania i Rodes als mercats de la Catalunya central, com era el de Cervera.²² Al bienni 1450-51 hi ha un símptoma de recuperació momentània, observable també a Barcelona²³ pel mateix bienni, seguida d'una certa davallada del comerç al 1454-55. Les xifres no són prou seguides, ni coneixem tampoc prou bé les estructures econòmiques de Cervera, en aquesta època, per a poder arribar a conclusions. Serveixin, de tota manera, aquestes notes com un primer avenç, de futurs i més aprofundits estudis. En un temps no gaire llunyà, un bon amic meu, Max Turull, ens oferirà una anàlisi ben seriosa dels primers temps de la crisi baix medieval a Cervera i que, ben segur, donarà noves llums a aquest problema.

Com ja he dit abans, el document no duu data. És una còpia no autenticada, i escrita en lletra cursiva humanística, realitzada pel notari cerverí Jeroni Pontí, també escrivà de la Batllia General, i ell mateix afirma que el transcriví el dia 5 de juny del 1596, d'un quadern del discret Joan Ponç, notari públic de Cervera i també escrivà de la Batllia. Segons informació oral de Josep Maria Llobet i Portella, un notari amb aquest nom actuava a Cervera l'any 1421, i amb aquest mateix nom un altre (possiblement fill seu) continuà exercint l'ofici, almenys fins l'any 1502. A més, la còpia duu al final l'anotació d'un albarà de la lleuda, a favor de Llobet de Guissona, per valor de 8 sous, i és datat al 1473, senyal evident que, almenys aquell any, la nostra lleuda ja devia estar arranjada d'acord amb el text que ens ha arribat. Penso que podem dir amb força seguretat que el document és, almenys, de mitjan segle xv.

El conjunt de la lleuda, a efectes pràctics, l'he dividit en 115 articles. Però, des d'un punt de vista intrínsec hi observem una primera part, possiblement més antiga [1-17], que sembla més una formulació de principis, dels productes que es lleuden dins la ciutat, mentre que a partir del capítol 18 i fins al final es des-

21. VILAR, Pierre: *Catalunya dins l'Espanya Moderna*, vol. II, *El medi històric*, Barcelona, Ed. 62, 1973, pàgs. 174-175.

22. *Ibid.*, pàg. 187.

23. *Ibid.*

glossen les mercaderies d'acord amb un criteri més pràctic i ca-
suístic, bo i dividint-ho en vuit seccions o grups:

Lleuda del bestiar gros [18-22];
Lleuda del bestiar menut [23];
Lleuda de porcs [24];
Lleuda de carnisseria [25-29];
Lleuda del cóps [30-54];
Lleuda de les menuderies de la fira [55-61];
Lleuda del peix [62-67];
Lleuda dels portals [68-115].

Jo hi he observat quatre grans blocs de productes:

- 1) El bestiar,
- 2) el peix,
- 3) els productes agrícols,
- 4) els productes industrials o manufactures locals i els d'a-
plicació industrial.

1. El bestiar

No s'esmenta en el pressupme capitolat. En canvi, directament o indirecta, té 22 capítols [18-29, 55-57, 83-89]. La varietat dels animals és minsa en comparació a altres tarifacions, com per exemple la de la Seu d'Urgell, de la mateixa època, i que pertany a un país eminentment ramader.²⁴ A Cervera sembla que bàsicament s'hi transaccionen (no dic que no es comerciïn, sinó que no tenen un paper preponderant):

a) *Animals de tir*, valorats de major a menor: cavall-euga (1 sou), mula (6 diners), somera, bou (4 diners) i pollins (3 diners).

b) *Animals d'explotació*: vaca (4 diners), boc-cabra (½ diner).

c) *Animals destinats a l'alimentació*: anyells i cabrits (1 sou), porc-truja (1 diner) i moltó-ovella (½ diner).

Hom pot veure el major aprecí dels animals utilitzats per al conreu de les terres o fer transport. Així com també la valoració del cabrit com a subministrador de carn exquisida, molt per sobre del porc, del moltó i de l'ovella. Sigui'm permès recordar

24. CONDE, Rafael: *La lleuda...*, cit.

que la carn d'ovella i moltó era força usual a la Baixa Edat Mitjana en els àpats de les classes socials mitjanes, com també era abundosa, evidentment, la cabana ovina arreu del Principat. El cabrit i l'anyell joves, en canvi, calia valorar-los donat que el seu destí a la carnisseria [27] implicava la reducció de la cabana i la pèrdua d'uns caps de bestiar que, al cap d'un cert temps, haurien pogut utilitzar-se per a altres fins, com per exemple, la llet o la reproducció.

2. El peix

Numèricament és el grup més insignificant [62-67]. A part del valor nutritiu, degué representar una aportació digna de ser tinguda en compte quant a quantitats, car era l'aliment imprescindible en els nombrosos dies d'abstinència preceptuats per l'Església al llarg de l'any. No presenta, tampoc, novetats respecte a altres lleudes, llevat de l'aparició del dofí i la balena.²⁵ S'hi relacionen 7 varietats que, de major a menor consideració tributària són: congre (1 sou), peix fresc, anguiles, sardines salades, tonyina, dofí i balena salats (4 diners). Crida l'atenció que, mentre els tres darrers es mesuren en somades, els altres ho són en càrregues; donat que, ara com ara, no dispenso d'un estudi sobre les mesures a la Segarra, m'és impossible arribar a formular cap interpretació. Fins i tot podria tractar-se de dues paraules sinònimes. La via ràpida de conducció del peix fresc ha estat sempre en aquestes terres, a través de l'Alt Camp, l'Alta Conca de Barberà i l'Alta Segarra, que permeten una ràpida connexió amb els ports del Tarragonès.

3. Productes agrícoles

La variada gamma de productes agrícoles donen idea del nivell d'intercanvi del país [2, 4, 6, 13, 30-52, 58, 60], ubicat a més en una àrea que basa la seva economia primordialment en el treball i l'explotació del camp. És lleuda en espècies, és a dir, 1 còp (mesura de capacitat) per cada quartera o migera, amb el ben entès que el còp equival a 1/24 de quartera, per als cereals, i 1/12 de quartera per a la fruita de clovella (avellanes, nous, castanyes, pinyons, etc.). Cebes i alls es cotitzen per forcs,

25. Vid. GUAL CAMARENA, Miguel: *Vocabulario del comercio medieval*, Barcelona, 1976.

i la mel paga d'acord amb el seu pes. Les espècies, com safrà i comí, també hi són presents [112, 113].

4. Productes industrials

El darrer grup el formen els productes elaborats o destinats a un determinat procés d'industrialització.

Podríem distingir:

- a) *Els productes elaborats procedents del camp*, ja sigui d'origen animal o vegetal: formatge [196], mel [105], oli [101], sèu [114].
- b) *Els naturals*, destinats a fabricacions posteriors, neta-ment industrials o manufactureres: llana [2, 95, 100, etc.], cànem [2, 16, 39, 61], estam [2], lli [16, 17, 38], estopa [61], sagí [104], palma [108], etc.
- c) *Productes elaborats*. Entre ells destaquen sobremanera els teixits. És esquemàtica la llista de varietats que pas-saven pel mercat i fira cerverins: draps de França, draps de Lleida, sargils, drap cru, drap aparellat, funstanys, gualdes, «rusens», flassades, etc.

Cal tenir present que Cervera comptava amb una indús-tria tèxtil pròpia, l'origen, l'evolució i transcendència de la qual desconeixem. La primera referència que tinc és l'autorització per part del rei Pere el Cerimoniós (21 de juny de 1330), als paers de Cervera, per a poder crear una tintoreria de draps de llana, i de concedir-la a un mestre en l'art de tenyir, pel termini de 10 anys, amb total i absolut monopoli per a la ciutat i vegueria. Així mateix, el monarca permet construir i crear molins dra-pers amb el mateix monopoli.²⁶ Les necessitats d'aquesta indústria local devien obligar a importar plantes tintò-ries o productes orgànics necessaris per al procés d'in-dustrialització: òrxica, alum, fustet, galda, indi, pegunta i roja; tots ells apareixen perfectament detallats en la relació del lleudari.

- d) *Productes manufacturats*. Hi són en nombre reduït: co-bertes de plomàs, pales, olles de terrissa, escudelles, mor-ters i ànaps.

26. A.C.A.: Cancelleria, reg. 859, fol. 150.

Per les raons suara esmentades, crec que la publicació de la lleuda de Cervera constitueix per a la història de la ciutat una aportació puntual però important, especialment pel que fa a la seva història econòmica. Esperem tots que altres treballs més amplis ajudin a comprendre i avaluar més exactament el paper que Cervera féu en el decurs de la Baixa Edat Mitjana a Catalunya.

DOCUMENT

LEUDES REALS

[1] Los lochs hont se pleguen les leudes del leudari de Cervera:

Primo en loch de Granyena	Fuleda
La Paladella	Senant
Flovià	Guimerà
Guissona	Montornès e
Vinaxa	Savellà

LO QUI-S LEUDE DINS CERVERA:

- [2] Lana, cànem, stam filat o per filar, formatge, mel. Tot pague per 1 d.
- [3] Cubertes de plomàs per dotzena 1 d.
- [4] Perellons, de cada quartera 1 d.
- [5] Tot mercader stranys pague de laudatge 1 d. e altre de retor 1 d.
- [6] Blat, legum e fruyta secha pague axí com és acostumat lo dissapte.
- [7] Pales e menades paguen de cinquanta una.
- [8] Talladors de fust, scudelles, ànaps, mortés e tota fusta obrada de torn pague de cinquanta una.
- [9] Drap de França pague dins la fira per drap sis diners. 6 d.
- [10] Drap cru pague 4 d.
- [11] Una pessa de drap aparellat 6 d.
- [12] Una pessa de drap de Leyda 6 d.
- [13] Somada de blat qui-s compra en la fira pague de leuda 1 d.
- [14] Olles de terra paguen per somada quatre diners o dues olles, elecció del lleuder 4 d.
- [15] En tot assò no pague res nengun hom que franquesa hage de senyor Rey, aytan com la fira dure, salvant al

que n ne a quartera, que dóna un diner per somada. Enten-se emperò en XVII jorns que la fira el retorn dure, car en los XIII jorns que romanen lo senyor Rey lo féu de gràcia a la vila, los carlans prenen lur part, e són entre fira e retorn ab la gràcia de XXX jorns. És a saber que neguna cosa no ha retorn en la fira ni el retorn mercats, salvant olles e sal, que per cascuna somada de olles e de sal pot treure una somada de blat francha de leuda.

- [16] Cànem ne lli que s vene per menut no dóne res de leuda.
- [17] Drap de li ni de stopa que vinga al mercat, si donch mercader no és, no pague res ni entre setmana atre tal pus que en son alberch és filat.

LEUDA DE BESTIAR GROS

- [18] Primo cavall, rossí, egua, paguen de leuda lo comprador e el venedor si són estranys, salva aquells que an franquesa 1 s.
- [19] Mul e mula pague quiscú 6 d.
- [20] Ase, somera, bou, vaqua 4 d.
- [21] Pollí de somera, o de egua, o de vaca no pague res fins a sant Michel 3 d.
- [22] Leuda en lo disapte aquell qui compra lo mercat entre setmana, aquell qui comprarà los portals, e paguen axí lo comprador com lo venedor, si donchs franquesa no han, un cop per quartera.

LEUDA DE BESTIAR MENUT

- [23] Primo moltó, ovella, boch e cabra pague per bèstia, axí lo comprador com lo venedor, si donchs franquesa no ha malla

LEUDA DE PORCHS

- [24] Primo porch o truga, poch o gran, pague per bèstia, axí lo comprador com lo venedor 1 d.

LEUDA DE CARNECERIA

- [25] Primo moltó, ovella, cabra, boch, que lo carnicer occià pague per bístia malla
- [26] Bou o vacha pague la lengua.
- [27] Cabrits, anyells e carn salada no paguen res.
- [28] Porch o truga pague 1 d.
- [29] En assò no és acostumat de pagar nengun hom de la vila.

LEUDA DE CÓPS

[30]	Primo una quartera de forment	1 cóp
[31]	Quartera d'ordi	1 cóp
[32]	Migera d'avena	1 cóp
[33]	Migera de mestura	1 cóp
[34]	Quartera de nous	1 cóp
[35]	Quartera de amelles	1 cóp
[36]	Quartera de castanyes	1 cóp
[37]	Quartera de avellanes	1 cóp
[38]	Quartera de linós	1 cóp
[39]	Quartera de canemós	1 cóp
[40]	Quartera de ciurons	1 cóp
[41]	Quartera de faves	1 cóp
[42]	Quartera de feols	1 cóp
[43]	Quartera de guixes	1 cóp
[44]	Quartera de lentilles	1 cóp
[45]	Quartera de mill	1 cóp
[46]	La migera de la spelta	1 cóp
[47]	Quartera de ségol	1 cóp
[48]	Quartera de glans	1 cóp
[49]	Quartera de perellons	1 cóp
[50]	Quartera de nesples	1 cóp
[51]	Item ninguna fruyta no pague res sinó de fira.	
[52]	Item migans, segon, farina e seuxa no pague res.	
[53]	Cavaller ni clergue que hage neguna cosa damunt dita de sa pròpia renda, pague per somada	1 d.
[54]	Tot hom que hage franquesa del senyor Rey, si és ciutadà, hom de vila o de orta, deu pagar lo terç dels cóps, si són hòmens de la Vilagrassa d'Urgell que paguen la meytat, los hòmens que heren antigament del Spital paguen la meytat, ningun hom de Poblet ni de Vallbona ni del Pedregal no són franchs. Enten-se que aquells de la dita vila de Cervera no paguen res.	

LEUDA DE MENUERIES DE FIRA

[55]	Primo cavall rossí paguen axí lo comprador com lo venedor que sien stranys	1 s.
[56]	Item mul e mula paguen quiscú	6 d.
[57]	Item moltó, ovella, cabra e boch paguen per bístia ...	malla
[58]	Item cebes e alls paguen per cada forch un parell. E si és hom strany que n trague de la vila pague per somada	1 d.
[59]	Item una migera de sal pague la mitjera una locada.	

- [60] Item e lo disapte aytant matex e a de retorn una somada de blat francha de leuda.
- [61] Item una dotzena de cànem e de lli e d'estopa done de fira per dotzena, és entès emperò que degú de la vila de Cervera no pague res.

LEUDA DE PEX

- [62] Primo càrrega de pex fresch pague 4 d.
- [63] Item càrrega de congre 1 s.
- [64] Item anguiles donen de cinquanta huna si-s venen en la vila, e si passen pague la càrrega 4 d.
- [65] Item sardines salades paguen la càrrega, si és que-venen o que passen, paguen 4 d.
- [66] Item tonyna, dalfí, balena, salats e tot altre pex pague per somada, axí lo comprador com lo venedor que sien stranys 4 d.
- [67] Quant és del pes que és del senyor Rey no-n prenen res los carlans, ans és lo dit pes quiti del senyor Rey.

LEUDES DELS PORTALS

- [68] Primo càrrega de pebre 3 s. 6 d.
- [69] Càrrega de pinyons 1 s.
- [70] Item càrrega de fustanis 3 s. 6 d.
- [71] Item un cap de fustani spars malla
- [72] Item càrrega d'estamenyas 3 s. 6 d.
- [73] Item càrrega de draps franceços 3 s. 6 d.
- [74] Item càrrega de gualda 1 s.
- [75] Item càrrega de rusens 1 s.
- [76] Item càrrega de cera 1 s.
- [77] Item càrrega de flassades 2 s.
- [78] Item càrrega de alum 1 s.
- [79] Item tota pessa de drap de Leyda 1 s.
- [80] Item tot sargil(er) que pas per venre una pessa de sargil pague 1 d.
- [81] Item tot cuyro que no sie adobat pague 1 d.
- [82] Item càrrega de boquines 1 s.
- [83] Item càrrega de anyells pague 1 s.
- [84] Item càrrega de cabrits 1 s.
- [85] Item cavall rossí, egua que pas per venre 1 s.
- [86] Item mul o mula 6 d.
- [87] Item bou, ase, pague quiscun 4 d.
- [88] Item bestiar menut, per bístia malla

[89]	Item porch, truga, per quiscú	1 d.
[90]	Item càrrega de pex salat o fresch	4 d.
[91]	Item càrrega de congre	1 d.
[92]	Item càrrega de suro	4 d.
[93]	Item càrrega d'avenas	1 s.
[94]	Item càrrega de ferro	4 s.
[95]	Item càrrega de lana	4 s.
[96]	Item càrrega de lli	4 s.
[97]	Item càrrega de indi	3 s. 6 d.
[98]	Item càrrega de coure que sie trencat e aram	4 d.
[99]	Item càrrega de coure que sie obrat no pague res.	
[100]	Item càrrega de cuyram ab llana	1 s.
[101]	Item càrrega d'oli	6 d.
[102]	Item hodre que espars	2 d.
[103]	Item càrrega de carn salada	4 d.
[104]	Item càrrega de sagí	4 d.
[105]	Item càrrega de mel	4 d.
[106]	Item càrrega de formatge	1 s. 3 d.
[107]	Item càrrega de pegunta	4 d.
[108]	Item càrrega de palma	4 d.
[109]	E si passa un drap de Fransa spars pague	6 d.
[110]	Item càrrega d'orxique	1 s.
[111]	Item càrrega de fustet	1 s.
[112]	Item càrrega de comí	4 d.
[113]	Item roga no pague res, ni saffrà ni cuyram adobat.	
[114]	Item càrrega de sèu	4 d.
[115]	Item càrrega d'escudelles, mortés de fust, ànaps e tota fusta tornejada, de cinquanta	1 d.

ÍNDIX DE MATÈRIES

- Alls: 58
Alum: 78.
Ametlles: 35.
Anaps: 8, 115.
Anguiles: 64.
Anyells: 27, 83.
Aram: 98.
Ase: 20, 87.
Avellanes: 37.
Avena: 32, 93.
Balena: 66.
Blat: 6, 13, 15, 60.
Boc: 23, 25, 57.
Boquines: 82.
Bou: 20, 26, 88.
Cabra: 23, 25, 57.
Cabrits: 27, 84.
Cànem: 2, 16, 61.
Canemós: 39.
Cansalada: 27, 103.
Castanyes: 36.
Cavall: 18, 55, 85.
Cebes: 58.
Cera: 76.
Cigrons: 40.
Civada: vid. Avena.
Cobertor de plomassa: 3.
Comf: 112.
Congre: 63, 91.
Cóps: 30-54.
Coure: 98, 99.
Cuiro: 81, 100.
Dofi: 66.
Drap aparellat: 11.
Drap cru: 10.
Escudelles: 8, 115.
Espelta: 46.
Estam: 2.
Estamenya: 72.
Estopa: 17, 61.
Euga: 18, 85.
Farina: 52.
Faves: 41.
Ferro: 94.
Fesols: 42.
Flassades: 77.
Formatge: 2, 106.
Forment: 30.
França, drap de: 9, 73, 109.
Fruits secs: 6.
Fustany: 70, 71.
Fustet: 111.
Galda: 74.
Glans: 48.
Gualda: vid. Galda.
Guixes: 43.
Indi: 97.
Llana: 2, 95, 100.
Llegums: 6.
Lleida, draps de: 12, 79.
Llenties: 44.
Lli: 16, 17, 61, 96.
Llinós: 38.
Llinosa: vid. Llinós.
Mel: 2, 105.
Menada: 7.
Mestall: vid. Mestura.
Mestura: 33.
Mill: 45.
Mitjà: 52.
Moltó: 23, 25, 57.
Mortera: 8, 115.
Mul/a: 19, 56, 86.
Nespres: 50.
Nous: 34.
Odre: 102.
Oli: 101.

Olles: 14, 15.
Ordi: 31.
Orxica: 110.
Ovella: 23, 25, 57.
Pales: 7.
Palmes: 108.
Pebre: 68.
Pegunta: 107.
Peix fresc: 62, 90.
Peix salat: 90.
Perellons: 4, 49.
Pinyons: 69.
Plomàs: 3.
Pollí: 21.
Porc: 24, 28, 89.
Roja: 113.

Rossí: 18, 55.
Rusens: 75.
Sagí: 104.
Sal: 15, 59.
Sardines salades: 65.
Sargil: 80.
Segó: 52.
Sègol: 47.
Sèu: 114.
Somera: 20.
Suro: 92.
Tallador de fust: 8.
Tonyina: 66.
Truja: 24, 28, 89.
Vaca: 20, 26.
Xeixa: 52.

VOCABULARI *

ANAPS: Vasos o copes per a beure, de forma semiesfèrica.

BOQUINES: Pells de cabra o de boc.

CANEMÓS: Llavor de cànem.

COBERTOR DE PLOMASSA: Peça de tela que serveix per a cobrir els llençols o coixins de llit.

CÓPS: Vint-i-quatrena part de la quartera de cereals i fruita.

DRAP APARELLAT: Dit així en oposició a «drap cru».

DRAP CRU: Drap que encara no ha estat rentat.

ESCUDELLES: Plats fondos en forma de casquet esfèric, generalment sense anses, que serveixen per a menjar la minestra o cuinat.

ESTAMENYA: Teixit assarjat de llana o estam, que avui serveix per a

la confecció de faixes i hàbits religiosos, i abans també per a fer faldes, gipons, cobrellits i mantells.

FRANÇA, DRAP DE: Teles de França, d'àmplia circulació al nostre país.

FUSTANY: Teixit de cotó, gruixut, que solia ésser pelut per una cara i servia per a folros, matalassos, coixins, gipons, etc.

FUSTET: Estelles d'una espècie de súmac que tenyien de groc.

GALDA: Planta, la flor de la qual s'empra en tintoreria per a tenyir de groc.

INDI: Arbust de flors vermelloses per a tenyir de blau.

LLINÓS: Llavor de lli, la qual serveix per a treure l'oli, emprat en pintures i vernissos.

* Tret de:

BALARI JOVANY, J.: *Orígenes històrics de Catalunya*, Sant Cugat, 1964, 2 vols *Diccionari Català-Valencià-Balear*, d'Alcover-Moll.

GUAL CAMARENA, M.: *Vocabulario de comercio medieval*, Barcelona, 1976.

- MENADA:** Barra o bastó amb que es remena una cosa.
- MESTURA:** Barreja de blat, sègol o ordi.
- MITJÀ:** Farina grossa, més grossa que els prims i no tant com el segó comú.
- MORTERA:** Vas de fusta de parets gruixudes, amb la cavitat esfèrica, dins el qual es trituren amb una maça substàncies que es volen pulveritzar o reduir a pasta.
- ODRE:** Mesura d'oli, equivalent a mitja càrrega.
- ORXICA:** Planta de flors grogues, de la qual s'extreia una matèria colorant.
- PALES:** Instruments per a triturar el gra a l'era, pala de forn i altres usos.
- PALMES:** Fulls de palmes per a fer cordes, cabassos, capells, sàrries, alforges, etc.
- PEGUNTA:** Pega.
- PERELLONS:** Pera silvestre, fruit rodonenc, de pell verda i de gust asprenc.
- PLOMÀS:** Coixí de plomes.
- ROJA:** Planta abans cultivada a Catalunya per la seva arrel tintòria.
- SARGIL:** Roba de llana poc dessuadada, amb lligat de plana que serveix per a fer davantals, faldes de dona i peces d'home.
- SEGÓ:** Conjunt de pells de blat mòltes, que se separaven de la farina.
- TALLADOR DE FUST:** Plat on es tallava i servia la carn o el peix.